אגרות הראי"ה - כרך ג' - אגרת תתקלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז טבת תרע"ט
נמען: בנו, הרב צבי יהודה

הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל (דמי חבר כעשרה שילינג), וההסתדרות היא הכוח העוזר (שני שילינג לשנה). כך גדל מספר החברים בלי חשש מהשפעת רחוקים. 'אגודת ישראל' בשווייץ (ד"ר לוונשטיין) הציעה התחברות עם הציונות הכללית, והרב קוק מתנגד: הציונות צריכה להיות כוח עולמי שאינו עוסק בקודש, והחיבור יטשטש את ענייני הקודש. עם האגודה הם מאוחדים ברוח; האגודה עוסקת ביהדות הגולה, ו'ירושלים' בקודש של ארץ ישראל. הגיע מכתב שלישי מירושלים על הרבנות, אבל ענייני ההסתדרות דורשים עיכוב. הרב קוק עוסק במחאה על הרציחות בפולין.

עיקרי הדברים

- דגל והסתדרות - דמי חבר.
- התנגדות להתחברות עם הציונות.
- היחס לאגודת ישראל.
- הרבנות בירושלים.
- מחאה על פרעות פולין.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], ט"ז טבת עטר"ת[2]. [ט"ז בטבת תרע"ט (1918). הרב קוק ישב אז בלונדון]

בני מחמדי [הרצי"ה, שהיה אז בשווייץ] שליט"א[3], מכתבך וכרטיסך הגיעו לידינו, וב"ה[4] שהורגענו קצת מידיעת שלומך יתן ד' לבשר ולהתבשר תמיד מאתך ומכלל עם ד' אך טוב וחסד, תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו כרגיל, יחזקנו בישועתו לימים הבעל"ט[7].

והנה הדברים של הסתדרותנו הקדושה הולכים ומתפתחים, אמנם לפי הערך לא כ"כ[8] בצעדים מהירים, אבל בכלל הדבר הולך ומתפשט בעולם, ואקוה שיתכשרו הלבבות להבין את צדקת מטרתנו ואור האמת והשלום הגנוז בה לכלל עם קדוש ולכל פרטיו, וממנה תוצאות לאושר העולם ורוממות האידיאלים היותר נערצים שכל טובי הלב שבאדם כולו עורגים אליהם בלא לב ולב.

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4 וב"ה - וברוך השם
5 תל"י - תודה לא-ל יתברך
6 החוה"ש - החיים והשלום
7 הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8 כ"כ - כל כך

בימים האחרונים באנו לידי הסכמה, שההסתדרות והדגל הם שני חלקים של התאחדותנו הכללית: [הסתדרות "ירושלים" ותנועת "דגל ירושלים" שייסד הרב קוק] הדגל הוא כח האקטיבי הפועל, וההסתדרות הוא הכח העוזר, וקצבת החברות של הדגל הרי היא עשרה שילינג לערך כמאז, אמנם קצבת חברות ההסתדרות היא רק שני שילינג לשנה, וכערך זה בכל מדינה. חידוש זה גרם התרבות חברים אל ההסתדרות, וגם פתחנו בזה פתח שנוכל לקבל כל חבר הבא ליכנס מבלי פחד מהשפעתו, שמא לא תהי'[9] מכוונת לאשיות קדושת מטרתנו הכללית, ומתוך שכל חבר הבא אל הדגל יודע הוא שעניני הדגל הוא יותר מרומם מערך ההסתדרות הכללית, והוא הכח הפועל והמוציא לאור את מפעלי ההסתדרות.

ע"כ[10] ע"פ[11] רוב לא יהין מי שהוא רחוק הרבה מהיהדות לדרוש שיקובל בתור חבר אל הדגל, ואם ימצאו כאלה יהיו מיעוט בלתי מכריע כלל, והעולם נדון אחר רובו. [על פי קידושין מ] היום הגיעני מכתב כתוב להסתדרותנו מההסתדרות של אגודת ישראל השויצית, חתום עליהם ד"ר[12] לעווענשטיין מציריך ועוד אחד, ע"ד[13] אופן של איזו התרכבות עם הציוניות הכללית. ולפי דעתי הדבר הוא נגד המטרה היסודית שלנו, וגם אין זו טובה לציוניות, שהיא מוכרחת להיות מוכרה בתור כוח עולמי, שאינו עוסק בעניני קודש, רק במקום שההסתדרות לעניני הקודש תפנה אליה בדברים מיוחדים שתוציאם אל הפועל ע"י[14] כוחותיה העולמיים, ולהיפך הננו מוכנים לעזור לה בכל מה שתדרוש מצדנו לטובת העניינים העולמיים. מובן הדבר שכל כח יתחשב עם מדת היכולת שלו לסיע את הפרט הנדרש, אם אינה למעלה מתכונתו, או אם אינה סותרת את מגמותיו היסודיות. ורק באופן כזה אנו יכולים להחזיק מעמד של שלו'[15] ושל כבוד.

מירושלים הגיעה פה ידיעה צדדית, שהצהיר השר בא כח אנגליה שם את אהדתה של הממשלה להעולם הכשר של היהדות בתור הכרה לטובה את מגמותיו הקדושות, וק"ו[16] שצריך לקוות שהכח העולמי שלנו יבוא לידי מדה זו של הכרת יסוד הקודש שבכל המגמה הלאומית שלנו באי"י[17] ועד כמה שכלל עמנו צריך לרכז לו את כחותיו ולדאוג לשכלולו. וכ"ז יעשה דוקא בשמירת צביוננו בכל עוז; אבל ע"י ההרכבה עם הכח העולמי, שהוא טבוע כעת לעמוד בצביונו החילוני, יוכלו ענינינו כלם העומדים על גבול הקודש להתטשטש. ע"כ בדעתי להשיב להם אי"ה[18], שעם האגודה הננו מאוחדים ברוח ונפש ובפעל והננו מכירים את חטיבתה בתור כח הפועל בעיקרו על עניני היהדות של הגלות, שנטישותיו שלוחות הן ג"כ[19] באי"י בתור מדינה שיש בה קיבוץ יהודי גדול וחשוב חרד לדבר ד', וההסתדרות "ירושלים" מיוחדת היא לעניני הקודש אשר לא"י[20], שלמטרה זו של בנין האומה בארצה על יסוד הקודש צריכה היא להיות שולחת מתוכה ענפים רבים בכל תפוצות ישראל, ומוכנה היא לעזור להאגודה בכל אשר תמצא לנכון לשתף את עזרתה בעניני הקודש של אימוץ היהדות הכללית.

---

9 תהי' - תהיה
10 ע"כ - על כן
11 ע"פ - על פי
12 ד"ר - דוקטור
13 ע"ד - על דבר
14 ע"י - על ידי
15 שלו' - שלום
16 וק"ו - וקל וחומר
17 באי"י - בארץ ישראל
18 אי"ה - אם ירצה השם
19 ג"כ - גם כן
20 לא"י - לארץ ישראל

גם הגיענו מכתב שלישי מועד הכללי והרבנים בירושלים ת״ו[21] ע״ד הרבנות, וכפי הנראה אין שם כעת כח מאחד ומרכז, והם שמים עיניהם שבבואי בעה״י[22] יובאו הדברים למעמדם הנכון, יתן ד׳ ויהי׳[23] בהצלחה. אבל לעומת זה הענינים של הסתדרותנו דורשים מאד עוד התעכבות פה או עוד באיזה ארצות, שיהי׳[24] אפשר לבא שמה במשך הזמן הקצר בשביל איחוד ענינינו. ובדעתי לכונן הדברים בע״ה[25], שנסכים לסע אל הקודש כעת במוקדם היותר אפשרי, רק אם ידרשו עניני ההסתדרות לסור עוד לחו״ל[26] יחזקנו ד׳ בטובו לבא עוד לאיזה משך זמן. אמנם תקותי לד׳ היא, שבבאנו אל הקודש יתבססו הענינים ויתישרו, עד שיהי׳ אפשר לפעול משם ע״י סידור של מכתבים והערכה של איזה דברים נדפסים, באיזו צורה שיתמכנו ד׳ בימין צדקו לאפשר שמה בבואנו בחסדו אל הקודש, ממר קמחי נ״י[27] הגיעני מכתב מעיר ע״ד הרציחות של הפולנים [ככל הנראה הפרעות ביהודי לבוב בכסלו תרע"ט (נובמבר 1918), ושאר הפרעות ביהודי פולין באותם ימים] בעוה״ר[28], והנה אני עסוק פה ע״ד האפשרות להוציא אל הפועל איזו מחאה שיוכל להיות שיהי׳ לה ערך, וד׳ ירחם על עמו, ודם עבדיו יקום [על פי דברים לב, מג: "כי דם עבדיו יקום"] מרשעי עולם אשר אכלו את יעקב בכל פה, [על פי ירמיהו י׳, כה ("כי אכלו את יעקב") וישעיהו ט, יא ("ויאכלו את ישראל בכל פה")] וישמחנו בישועתו.

והי׳[29] זה שלו׳ וברכת ד׳ וטובו בכל עוז ורב שלו׳ כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך וטובך כה״י[30],

אברהם יצחק ה״ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי״ה, כרכים א׳-ד׳

---

21 ת״ו - תבנה ותכונן
22 בעה״י - בעזרת השם יתברך
23 ויהי׳ - ויהיה
24 שיהי׳ - שיהיה
25 בע״ה - בעזרת השם
26 לחו״ל - לחוץ לארץ
27 נ״י - נרו יאיר
28 בעוה״ר - בעוונותינו הרבים
29 והי׳ - והיה
30 כה״י - כנפשו היפה